

Sprejmimo izziv otrok – vzgajajmo sebe!

Živimo v globalni družbi. Takšne še ni bilo. Ne poznamo je, nimamo ustreznih veščin in znanj – ali pa, če že imamo nova znanja, nam manjkata modrost in potrpljenje za njihovo uporabo. Človeštvo je sredi hudih naporov, kako se prilagoditi novemu svetu. Znanje se širi, toda modrost usiha.

Postalo nam je jasno, da je vzgoja mnogo več, kot uporaba različnih tehnik za vcepljanje določenih načinov obnašanja. Spoznavamo, da prinašajo novi načini vzgoje otrok neslutene možnosti za srečnejše življenje bodočih generacij, konkretno naših otrok.

Prav podobno je stanje na področju vzgoje otrok. Postalo nam je jasno, da je vzgoja mnogo več, kot uporaba različnih tehnik za vcepljanje določenih načinov obnašanja. Spoznavamo, da prinašajo novi načini vzgoje otrok neslutene možnosti za srečnejše življenje bodočih generacij, konkretno naših otrok. A biti moramo dovolj pogumni, da se upremo tradicionalnim vzorcem in se pogumno napotimo v neznano.

Našim otrokom moramo biti iskreno in globoko hvaležni, da nas postavljajo pred izziv – vzgajanja sebe.

Izgubiti ne smemo niti trenutka – že danes moramo sprejeti veselo novico, da se je mogoče naučiti vsega, kar otroci potrebujejo za srečo in za svobodo, da smejo biti, kar so.

O vzgoji otrok je napisanih brez števila knjig. Zdi se, da je tema neizčrpna in da končnih odgovorov na vprašanja o tem, kako naj ravnam, da bo moj otrok srečen in

da mu bo uspelo, preprosto ni. Po vseh letih poklicnih srečanj z mladimi družinami, ki imajo (tudi) otroka s posebnimi potrebami, po vseh letih življenja v lastni prvotni in kasneje ustvarjeni družini se mi zdi, da je skrivnost relativnega neuspeha pedagoških teorij in pedagoške literature prav v poskusu,

---

Pri zakonu ne gre za to, da bi starši naredili otroke, ampak da bi otroci naredili starše.

---

da bi odgovorili na napačno zastavljeno vprašanje.

Kaj naj (**jaz**) naredim (**z njim, z njo**), da bo moj otrok srečen in mu bo uspelo?

Takšno vprašanje vsebuje prepričanje, da **jaz** delam, on ali ona pa je **predmet** mojih ravnanj; da sem jaz oddajnik, on ali ona pa sprejemnik; da sem jaz oblikovalec, on ali ona pa mehka gnetljiva snov, ki jo lahko oblikujem po svo-

ji volji in hotenju. Pri tem uporabljam recepte, ki jih najdem v pedagoški literaturi.

Mislím, da je bistvo drugje.

»Dokler sem bil študent pedagogike,« je dejal mlad očka, »sem imel tri teorije o vzgoji in nič otrok. Sedaj pa imam tri otroke in nobene teorije o vzgoji.«

Znani ameriški razvojni psiholog *De Vries* pa pravi: Ali so kakšni starši že pripravljene na prihod otrok? Pri zakonu ne gre za to, da bi starši naredili otroke, ampak da bi otroci naredili starše.

S prihodom otroka se poruši mit, da sem že izoblikovana osebnost, da so moje življenjske tirnice že trdno postavljene, da vem, kdo sem, da dobro poznam sebe in svoje vrednote, da sem sposoben ali sposobna obvladati položaj ...

Dejansko nas otroci postavijo pred vsakodnevne izzive na vseh področjih. Preizkusijo trdnost in kakovost najine zveze, odkrivajo najine šibke in močne plati, razkrijajo pravo, resnično podobo najinih osebnosti, neusmiljeno pome-

tejo z lažnimi predstavami o veličini in pomembnosti, pokažejo na mojo in tvojo krhkost ... in neusmiljeno kažejo na vrzeli v najini lastni vzgoji. Neusmiljeno pokažejo na razpoke v najini osebnosti rasti in razvoju. Pripravijo naju do tega, da ponovno razmisliš o najini primarni družini in se soočiva s samim seboj.

Seveda, le če hočeva. Lahko tudi zakopljeva glavo v pesek in se delava, da vsega tega ni. A o tem nekoliko kasneje.

Dokler živiš sam, pravi ustanovitelj Barke, *Jean Vanier*, je lahko. Ko pa vstopiš v skupnost, se zaplete. Doživiš mnogo izzivov. Stare rane se odpirajo, potlačene vsebine prihajajo na dan. Večkrat glasno vpiješ od bolečine.

In družina je takšna skupnost. Že v običajni družinski skupnosti je teh izzivov dovolj in preveč. O tem govori visoko število razvez v naši družbi (in morda visoko število izvenzakonskih skupnosti). V družini, ki je dobila otroka s posebnimi potrebami, je zahtevnost skupnega življenja še večja.

Vzgoja otrok ni proces, ki ga izvajaš v skladu z nekimi napotki in teoretičnimi spoznanji, ampak je pravzaprav stranski produkt življenja v družinski skupnosti. Čimbolj je družina prožna, demokratična, tem boljši so rezultati vzgoje. Čim boljši so odnosi v tej skupnosti, tem uspešnejša je vzgoja otrok. Gre torej v prvi vrsti za odnose v družini.

Za dobre odnose v družini (ki nekako mimogrede prinašajo dobre vzgojne učinke) je na prvem mestu po pomembnosti **sposobnost pogovarjanja**.

»V naši družini se nismo znali pogovarjati,« pravijo kot po pravilu mladi narkomani, mladi delinkventi, mladi ljudje, ki so poskušali narediti samomor ... »Pogovarjali smo se o dogajanjih, o vsem mogočem, nismo pa se znali pogovarjati o tem, kaj doživljamo, kaj čutimo, kako nam je.« In njihovi starši pravijo: »Pogovarjati sva se naučila šele od najinih otrok, ko so že zabredli v stisko ...«

Tega ne bi smeli spregledati. Treba se je naučiti poslušati drugega, se vživeti vanj in se pogovarjati. Tovrstna literatura in takšna izobraževanja nam utegnejo odločilno pomagati pri vzpostavljanju dobrih odnosov v družini.

Evropska komisija omenja v publikaciji »Učenje: skriti zaklad« štiri stebre izobraževanja: ● učiti se, da bi vedeli, ● učiti se, da bi znali delati, ● učiti se, da bi znali živeti v skupnosti in eden z drugim, ● učiti se biti.

◆

Zavesten razmislek o našem vzgojnem stilu nam lahko odkrije dejansko stanje in odpre pot za spremembe.

◆

Ni mogoče pričakovati, da se bodo dobri odnosi vzpostavljali sami od sebe. Čeprav ni priljubljeno govoriti o tem, je potreben zavesten trud za to, da se naučimo poslušati in pogovarjati se.

Prav tako je potrebna zavestna odločitev za to, da se bosta **zakonca pogovorila o tem, kako vidita in doživljata drug drugega**, kakšni sta njuni primarni družini in kaj sta prinesla od tam, katere prob-

leme iz otroštva razrešujeta sedaj v svoji sedANJI zvezi, kakšna sporočila prenašata svojim otrokom in drug drugemu, kakšno družino želita in kako bosta to storila. Tudi o vsem tem se je treba pogovoriti drug z drugim, z dobrimi prijatelji in v družinju z drugimi mladimi družinami. Ustvariti je treba vizijo demokratične družine in se zavestno truditi za uresničitev te vizije.

Ena temeljnih lastnosti demokratične (prožne) družine, ki te v vsakdanjih konfrontacijah nauči odgovornosti, je **podporni sistem**, katerega so deležni vsi člani družine (drug od drugega), predvsem pa otroci od svojih staršev. Gre za to, da naša ravnanja in naše besede drugemu sporočajo: ● vem, da zmoreš, ● verjamem vate, ● zaupam ti, ● rad ti prisluhnem, ● mislim nate, ● veliko mi pomeniš, ● živim zate.

Ta sporočila oblikujemo predvsem z našimi vsakdanjimi ravnanji in z našimi odzivi.

To je govornica sprejemanja. Človek se počuti sprejet, hoten, zelen; prav takšen, kakršen je, je pripravljen in sposoben dati vse od sebe, sodelovati. Kako pomembno je to za otroke s posebnimi potrebami!

V nasprotju s podpornim sistemom poskušamo doseči sodelovanje in zeleno vedenje s pomočjo **manipulativnih tehnik**: ● nagrade, ● kazni, ● grožnje, ● razna pojojevanja, ● podkupnine, ● klofute.

To je jezik moči in nadzora, jezik nesprejemanja. Vliva občutek nemoči in negotovosti. Če je pospremljen še z neustreznimi načini

Vzgoja otrok ni proces, ki ga izvajaš v skladu z nekimi napotki in teoretičnimi spoznanji, ampak je pravzaprav stranski produkt življenja v družinski skupnosti. Čimbolj je družina prožna, demokratična, tem boljši so rezultati vzgoje. Čim boljši so odnosi v tej skupnosti, tem uspešnejša je vzgoja otrok. Gre torej v prvi vrsti za odnose v družini.

■ ■ ■

Sprejmimo izziv otrok – vzgajajmo sebe!

■ ■ ■

komunikacije in neposlušanjem, je porazen. Dejansko pomeni za vse udeležence – poraz. Morda ta sistem uporabljamo nezavedno, preprosto kot vzorec iz primarne družine? Zavesten razmislek o našem vzgojnem stilu nam lahko odkrije dejansko stanje in odpre pot za spremembe.

Govorico sprejemanja v prožni družini prinaša tudi navada v taki družini, **da se govori o čutenjih in hotenjih in spoznavati ter izraziti svoja čustva**. V takšni družini človek dobi sporočilo, da sme čutiti, kar čuti, da samo čutenje ni vzrok zavrnitve. Smem čutiti, kar čutim, smem biti, kar sem, o vsem

Naučiti se odločanja je mogoče le zelo postopoma.

pa se lahko z drugim pogovorim – to je ključ tiste motiviranosti, ki si jo tako želimo za svoje otroke.

Jasna družinska življenjska pravila, doslednost pri njihovem upoštevanju ter prožnost pri njihovem spreminjanju dajejo otroku jasne in nesporne oporne točke. So tudi podlaga za določitev naravnih in logičnih posledic neustreznih ravnanj, kar edino lahko nadomesti kazen. Tako ostajajo vsi člani družine deležni ustreznega dostojanstva in spoštovanja, s tem pa tudi nastane pripravljenost za sodelovanje.

Jasna in dosledna pravila so učinkovita le tedaj, če sta starša

glede njih enotna, sprejeta pa so z družinskim konsenzom.

Pravila vnašajo gotovost in jasnost v obnašanju članov družine in v njihova pričakovanja. Predstavljajo preproste, a temeljne življenjske norme, ki otroka osvobajajo neodločnosti in bojazni (po *Don Pierinu*). So prava podlaga zdrave iniciativnosti.

V okviru učenja za to, da bi znali živeti drug z drugim in v skupnosti, se učimo v vsakdanjem družinskem življenju govoriti in ravnati tako, da se izognemo obsodbam, sodbam, podcenjevanju in posmehovanju, **naučimo pa se tudi reševanja konfliktov**. Tako je posameznik vse redkeje poražen, ohranja zaupanja vase in življenjsko radost, radoživost.

Pomemben vzgojni vidik družinskega življenja je tudi to, **da otroci sodelujejo pri odločanju**. Učimo jih odločati se, začeni pri majhnih, majcenih rečeh, nato pri večjih in pomembnejših. Otroci izbirajo, odločajo zase in odločajo za skupnost. V odraslem življenju se je treba vsak dan večkrat odločati. Naučiti se odločanja pa je mogoče le zelo postopoma.

Posebej razmislimo o pomenu družine, **o pomenu prisotnosti očeta in matere**, o vlogi matere in očeta. Oče in mati otroku pomenita življenje, varnost, srečo ... Največje gorje, ki si ga lahko zamisljijo je, da bi družina razpadla ali da bi eden od staršev družino zapustil. To jim pomeni čustveno smrt. Zato je temelj vsega družinskega življenja in s tem podlaga za razvoj otrok sama prisotnost staršev v družini. Naj bo tudi težko – želimo »stati in obstati!« ■

